

Bifolium

Nieuws over handschriften en oude drukken
ISSN: 0920-9360

Redactie: p/a Vakgroep Mediaevistiek, Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 716, 9700 AS Groningen NL

24

OKTOBER 1994

Ter inleiding

Dit najaar wordt op diverse plaatsen in tentoonstellingen aandacht geschonken aan gedecoreerd papier. In Amsterdam is de aandacht breed, op allerlei gebruik gericht, terwijl – in verschillende opstelling en met uiteenlopende inhoud – in Den Haag en Brussel vooral op de toepassing in het boek en de boekband wordt gelet. Daarnaast zijn er diverse exposities op het terrein van de boekdrukkunst. Te Brugge wordt een beeld gegeven van de drukkunst te Brugge, vanaf Caxton tot in onze tijd, terwijl in Leuven postincunabelen en andere drukken uit 1501–1540 uit één verzameling, die van de Bibliotheek Godgeleerdheid, worden getoond. Ook zijn er diverse manifestaties ter afsluiting van het Mercatorjaar; vermeldenswaard is de evocatie van de bibliotheek van de beroemde cartograaf in Sint-Niklaas.

Uniek is de mogelijkheid (te Brussel) om aan de hand van een bewaard gebleven dossier (dat i.v.m. restauratie uit elkaar genomen werd) enig inzicht te krijgen in de literaire feestcultuur en meer algemeen het functioneren van zestiende-eeuwse rederijders.

TENTOONSTELLINGEN

AMSTERDAM Rijksmuseum: Marmer, sits en brocaat. Sierpapier in het Rijksmuseum. 5 november 1994 – 12 februari 1995. Sierpapier werd gebruikt voor tal van doeleinden, o.m. voor de decoratie van binnen- en buitenzijde van boeken. Overzicht van het fraaie marmer-, sits- en brocaatpapier uit verschillende, tot dusver vaak onbekende, collecties. Met catalogus (zie HEIJBROEK).

AMSTERDAM Rijksmuseum: Gebed in schoonheid. Schatten van privé-devotie 1300–1500. 26 november 1994 – 26 februari 1995. Vijftigtal topstukken, schilderijen, miniaturen, edelsmeedwerk en prenten die bestemd waren om de persoonlijke geloofsbeleving inhoud te geven. Met catalogus (zie Van Os).

AMSTERDAM Universiteitsbibliotheek: Frederick de Wit (1629/30 – 1706). 23 september – 4 november 1994. Tentoonstelling over drukker van kaarten en atlanten, n.a.v. restauratie wandkaarten. Met catalogus (f 17,50).

ANTWERPEN Museum Plantin-Moretus: Antwerpen, dissident typografisch centrum in de 16de eeuw. De rol van Antwerpse drukkers in de godsdienststrijd in Engeland. 30 september – 31 december 1994. Met catalogus (BEF 950).

BRUGGE Kredietbank (Steenstraat 40): Hoogtepunten van de Brugse drukkunst. 24 september – 1 november 1994. Met zeer bescheiden catalogus (gratis) en als begeleiding een aflevering van het tijdschrift Vlaanderen (jrg. 1994, pp. 113-192), ISSN 0042 7683. BEF 400 (los nummer).

BRUSSEL Koninklijke Bibliotheek Albert I: Uyt ionsten versaemt – Het Landjuweel van 1561 te Antwerpen. 29 september – 29 oktober 1994. N.a.v. de restauratie van een bundel authentieke stukken. Met catalogus.

BRUSSEL KB Albert I: Gerard Mercator: van zeevaarders tot ruimtevaarders. 9 december 1994 – 7 januari 1995. Met catalogus.

BRUSSEL KB Albert I: (februari 1995) zie DEN HAAG KB.

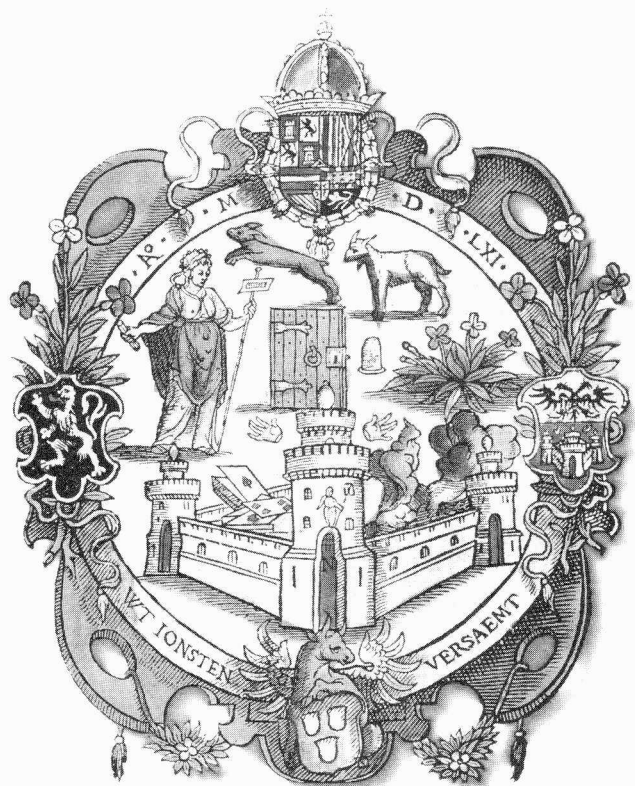
CORVEY Schloß: Meistereinbände des Historismus. Tot 31 oktober 1994.

FREIBURG Universitätsbibliothek: Das Narren Schyff. 500 Jahre Narrenschiff von Sebastian Brant. 1494–1994. 4 oktober – 12 november 1994. Met catalogus. (eerder te zien in Straatsburg, Bazel en Karlsruhe).

GENÈVE/COLIGNY Bibliotheca Bodmeriana: Heilige Bücher der Menschheit. Jaartentoonstelling tot januari 1995.

GENT Bijloke Museum: Neogothiek in België. 1 oktober – 31 december 1994. Toont ook banden; met begeleidende publicatie (Lannoo, Tielt).

DEN HAAG Koninklijke Bibliotheek: Sierpapier en Marmering uit de

Vignet van het Antwerpse landjuweel van 1561. Te zien in Brussel.

collecties van de Koninklijke Bibliotheek. 14 oktober – 6 december 1994. Nadien, februari 1995, aangepast te zien in BRUSSEL. Toont vorm en gebruik van gedecoreerd papier (vgl. publicatie onder gelijke hoofdtitel).

HASSELT Stedelijk Museum Stellingwerff-Waardenhoff: 200 jaar Lithografie. 17 september – 23 december 1994. Met catalogus.

LEUVEN Bibliotheek Fac. Godgeleerdheid: Postincunabelen, boeken met houtsneden 1501-1540 & Studies voor Johannes van Jan Vanriet. 30 september – 10 december. Bij gelegenheid van verschijnen van catalogus van collectie (zie EARLY). Naast boeken ook schetsen voor schilderijen (van Vanriet).

LEUVEN Predikherenkerk (OLV-sstraat): Eenheid op papier: de Nederlanden in kaart van Keizer Karel tot Willem I. 5 oktober – 4 december 1994. Begeleid door twee publicaties (zie onder EENHEID en ROEGIERS).

LONDEN British Library: William Tyndale, the Bible and the Tudor World. Vanaf 5 oktober. Tentoonstelling n.a.v. de geboorte van Tyndale (hij vertaalde de bijbel in het Engels), 500 jaar geleden. Centraal staat het enig bekende, complete en fraai verluchte exemplaar van de eerste druk van het Nieuwe Testament, onlangs door de British Library gekocht. Van de oorspronkelijke oplage van 3000 bestaat nog een tweede, maar incompleet exemplaar.

LONDEN The Royal Academy: Italian Renaissance manuscripts, ca. 1450 – ca. 1550. 28 oktober 1994 – 22 januari 1995. Met catalogus. (nadien in New York, Pierpont Morgan).

LYON Bibliothèque municipale: Le miroir du marchand. 23 september – 10 november 1994. Geschiedenis van de boekhouding, o.m. secties over Vlaanderen en Nederland.

SINT-NIKLAAS Mercator-Museum (Zwijgershoek, Zamanstraat 49): Uit de bibliotheek van Mercator. 2 december 1994 – 30 januari 1995. N.a.v. hervinden van (een afschrift van) de veilingcatalogus (Leiden, Basson, 1604; ca. 1000 titels) evocatie van geleerdenbibliotheek.

WENEN Österreichische Nationalbibliothek: Matthias Corvinus und die Bildung der Renaissance. 27 mei – 26 oktober 1994. Met catalogus.

WOLFENBÜTTEL Herzog August Bibliothek: Ultra crepidam. 500 Jahre Hans Sachs. Gesangbücher aus den Beständen der HAB. 24 september – 13 november 1994. Met catalogus.

L I T T E R A T U U R

Art and Patronage in the Caroline Courts: essays in honour of Sir Oliver Millar. Ed. by D. Howarth. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. xviii+304 pp., ill. ISBN 0 5214 3185 9.

BALLE Jean-Luc en Jean Goffin Wording van een boekband. Brussel: Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1994. (= Dossier KB Albert I, B 85). 81 pp., ill. (deels kleur), bibl. ISBN 9 0663 7050 5. BEF 250. (ook in het Frans verkrijgbaar). Door vele foto's (ook van oude banden) aardig beeld van het werk van de handboekbinder (bij tentoonstelling; Bifolium 23).

BECKERS, J.J.M. Een tekst voor alle tijden. Een onderzoek naar de receptiesituatie van de oudste overgeleverde versies van Lanseloet van Denemerken. Diss. UvA, 1993. Gaat ook in op belangrijkste tekstdragers: Hulthemse handschrift (ca. 1399–1410), de Goudse en Antwerpse drukken (resp. ca. 1490 en ca. 1520). Te verwerven bij auteur: Begijnhofstraat 25, NL-6131 EW Sittard. f 35.

BELGICA TYPOGRAPHICA 1541–1600. Catalogus librorum impressorum ab anno MDXLI ad annum MDC in regionibus quae nunc Regni Belgarum partes sunt. III: Aliae Bibliothecae Regni Belgarum, IV: Indices. Geneviève Glorieux & Bart Op de Beeck (eds.). Nieuwkoop: De Graaf, 1994. (= Nationaal Centrum voor de Archeologie en de Geschiedenis van het Boek, II,3 & II,4). XVI+236 pp. en XIV+634 pp., geb. ISBN 9 0600 4432 0, resp. 9 0600 4433 9. f 350 en f 535. In combinatie met de in 1993 verschenen atlas van drukkersmerken (zie Bifolium 22, i.v. VANDEWEGHE) is een standaardwerk voor de bibliografie van de Zuidelijke Nederlanden afgerond. Ook eerdere delen BT zijn nog leverbaar; totaal f 1850.

BERLIOZ e.a. Identifier sources et citations. Turnhout: Brepols, 1994. (= L'atelier du médiéviste, 1). 350 pp. ISBN 2 5035 0311 X. BEF 1108,49 / FF 195.

BISCHOFF, Bernhard & Michael Lapidge Biblical Commentaries from the Canterbury School of Theodore and Hadrian. Cambridge: CUP, 1994. (= Cambridge Studies in Anglo-Saxon England, 10). 600 pp. ISBN 0 5213 3089 0. £ 60.

BUUREN, A.M.J. van Levenslessen van Cato. Het verhaal van een schoolboek. (= Derde Bert van Selm-lezing). Amsterdam: De Buitenkant, 1994. 37 pp., (vrij slechte) ill. ISBN 9 0703 8664 X. f 17,50.

CATALOGUE des livres édités avant 1800 conservés à la bibliothèque des Archives Générales du Royaume. Brussel: ARA, 1994. (Algemeen Rijksarchief

en Rijksarchief in de Provinciën, Toegangen in beperkte oplage, 7). 282 pp. Geen ISBN; bestelnr. (in ARA): 1956. BEF 300. Eenvoudig uitgevoerd overzicht, alfabetisch op titel (ca. 2600), ook ontsloten op auteur.

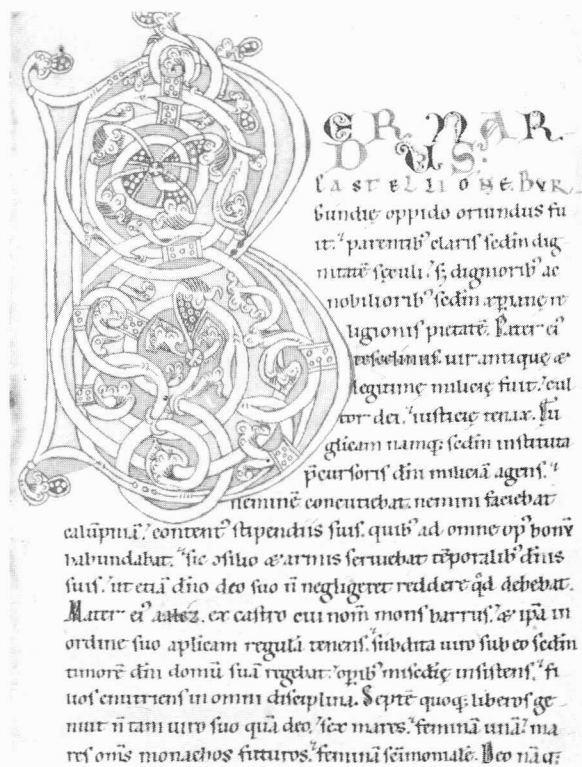
CODEX Eyckensis. An insular gospel book from the Abbey of Alden-eik. Facsimile, with an introduction by Cristian Coppens, Albert Derolez & Hubert Heymans. Antwerpen: Standaard, 1994. ISBN 9 0021 9776 4. BEF 15.000. Fraai facsimile van oudste evangeliarium van de Lage Landen (8ste eeuw).

CODICES Sitticensis saeculi XII / Stiški rokopisi iz 12. stoletja. Nataša Golob, Otto Mazal e.a. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, 1994. 112 pp., ill. (veel in kleur). ISBN 8 6726 5014 X. Zeer verzorgde (tweetalige: Sloveens/Duitse) publicatie over 12de-eeuwse handschriften (en fragmenten) uit de Cisterciënzerabdij Stična.

Matthias CORVINUS und die Bildung der Renaissance: Handschriften aus der Bibliothek und dem Umkreis des Matthias Corvinus aus dem Bestand der Österreichischen Nationalbibliothek. E. Gamillscheg & B. Mersich (eds.). Wien: ÖNB, 1994. 144 pp., ill. (deels kleur). ISBN 3 0100 0015 4. ös 200.

DEMUYNCK, D., C. Coppens, J. Tolleneer (eds.) Kostbaar in Kortrijk. Catalogus van oude drukken. (Bibliotheek Katholieke Universiteit Leuven, Campus Kortrijk). Leuven: Universitaire Pers Leuven, 1994. 174 pp., ill., regs. ISBN 9 0618 6602 2. BEF 495. Bij elk boek ook gegevens over herkomst (o.m. collectie van Jan de Hondt (1486–1571)).

EARLY Sixteenth-Century Printed Books, 1501–1540, in the Library of the Leuven Faculty of Theology. F. Gistelink en M. Sabbe (eds.). Leuven: Peeters / Bibliotheek Godgeleerdheid, 1994. (= Documenta Libraria, 15). xxiv+568 pp., ill. (deels kleur), regs. ISBN 9 0683 1619 2 (Peeters) / 9 0736 8312 2 (bibl.). BEF 4000 (tijdens tentoonstelling – zie LEUVEN – BEF 3200). Catalogus plus studies rond rijke collectie (953 exx.).

'Vita prima' van Bernardus, geschreven te Stična, ca. 1180-1181. Ljubljana, NUK Ms. 7, fol. 3r. Afgebeeld in CODICES SITTICENSIS.

EENHEID op papier. De Nederlanden in kaart. J. Roegiers & B. van der Hertzen (red.). Leuven: Davidsfonds, 1994. 128 pp., ill. ISBN 9 0615 2869 0. BEF 495 (op tentoonstelling 395).

ENGELS, M.H.H. Uit de Bibliotheek van Erasmus. Erasmus' hand-exemplaren: vijf Griekse Aldijnen in de Franeker collectie van de Provinciale Bibliotheek van Friesland te Leeuwarden. Tweede, vermeerderde druk. Leeuwarden PBF 1994. 94 pp., ill., reg. Geen ISBN. f 20.

Te bestellen bij PBF, Boterhoek 1, NL-8911 DH Leeuwarden.

FEENSTRA, R. Philips van Leyden en zijn bibliotheek. Leiden: Burgersdijk & Niermans, 1994. (In den Houttuyn, Nieuwe Serie, 1). 50 pp., ills. ISBN 9 0750 8901 5. f 18,50. Inhoud en latere lotgevallen van veertiende-eeuwse privé-bibliotheek.

FERRARI, Michele Camillo Sancti Willibrordi venerantes memoriam. Echternacher Schreiber und Schriftsteller von den Angelsachsen bis Johann Bertels. Ein Überblick. Luxembourg: Cludem, 1994. (= Publications du CLUDEM, 6). Ca. 150 pp., ills. (deels kleur). ISBN 2 9199 7903 5. LUF 1450. Overzicht van de handschriftenproductie in Echternach tot in 17de eeuw (175 nrs).

Johannes GUTENBERG: Regionale Aspekte des frühen Buchdrucks. Vorträge der Internationalen Konferenz zum 550. Jubiläum der Buchdruckerkunst am 26. und 27. Juni 1990 in Berlin. Holger Nickel & Lothar Gillner (eds.). Wiesbaden: Reichert, 1993.

HEIJBROEK, J.F. en T.C. Greven Sierpapier. Amsterdam: De Buitenkant, 1994. ca. 250 pp., ills. ISBN 9 0703 8666 6. ca. f 55. Publicatie bij tentoonstelling in Rijksmuseum (AMSTERDAM).

HIMMEL, Hölle, Fegefeuer. Das Jenseits im Mittelalter. Katalog von Peter Jezler. Zürich: Schweizerische Landesmuseum/München: Fink, 1994. 449 pp., ills. (deels kleur). ISBN 3 7705 2964 2. DM 98. (tweede, verbeterde druk). Catalogus n.a.v. de gelijknamige tentoonstelling in Zürich en Keulen, met veel boeken (miniaturen en houtsneden).

IZYDORCZYK, Zbigniew Manuscripts of the Evangelium Nicodemii. A Census. Turnhout: Brepols, 1993. (= Pontifical Institute of Medieval Studies, Toronto, Subsidia Mediaevalia, 21). 282 pp. ISBN 0 8884 4370 6. BEF 1500. Biedt inzicht in verbreiding van belangrijke apocriefe tekst; vijf analytische registers.

JAARBOEK van het Nederlands Genootschap van Bibliofielen 1993. Amsterdam: De Buitenkant 1994. 101 pp., ills., reg., geb. ISBN 9 0703 8663 1. f 38,50. Passend vormgegeven bevat eerste deel o.m. de lezingen die in 1992–1993 werden gehouden. Bijzonder is het verslag van Ferenc Postma over zijn reis naar Zevenburgen (Roemenië) waar ca. 1000 Franeker drukken blijken te berusten waarvan 140 unica.

JAARBOEK voor Nederlandse Boekgeschiedenis, 1 (1994). Leiden: NBV 1994. 228 pp., ills. ISBN 9 0751 3301 4. (als reeks: ISSN 11481 0065). f 45 (voor leden). Verzorgde bundel studies over uiteenlopende thema's uit post-middeleeuwse periode. Met samenvattingen in het Engels.

KAPR, Albert Fraktur. Form und Geschichte der gebrochenen Schriften. Mainz: Schmidt, 1993. 248 pp., ills. ISBN 3 8743 9260 0. DM 68.

KOK, C.H.M.M. De houtsneden in de incunabelen van de Lage Landen 1475–1500. Inventarisatie en bibliografische analyse. Amsterdam, 1994. Proefschrift Universiteit van Amsterdam. Lang verwachte studie waarin alle houtsneden, gebruik en hergebruik wordt besproken; (nog) geen handelseditie beschikbaar.

KÜHNE, U., B. Tönnies & A. Haucap-Naß Handschriften in Osnabrück: Bischöfliches Archiv, Gymnasium Carolinum, Kulturgeschichtliches Museum, Niedersächsisches Staatsarchiv, Diözesanmuseum, Pfarrarchiv St. Johann. Wiesbaden: Harrassowitz, 1993. (= Mittelalterliche Handschriften in Niedersachsen, Kurzkatalog, 2). 224 pp., ills. DM 98.

KUNZE, Horst Geschichte der Buchillustration in Deutschland: das 16. und 17. Jahrhundert. 706 en 611 pp., resp. 353 en 540 ills. (deels kleur). Frankfurt/Leipzig: Insel, 1993. ISBN 3 4581 6183 x. DM 980. Toont deels zeldzaam materiaal.

LANKHORST, Otto S. Boekverkopers en lezers in Nederland tijdens de Republiek. Den Haag: SDU/Staatsuitgeverij, 1994. ca. 100 pp. ISBN 9 0120 8153 x. f 35.

MACHIELS, J. De boekdrukkunstte Gent tot 1560. Gent: Universiteit, 1994. (= Bijdragen tot de Bibliotheekwetenschap, VII). x+302+xx pp., ills., reg. Geen ISBN; D/1994/0376/2. BEF 1000. Overzicht van Arend de Keyser (1480–1490)/m Gillis van den Rade (1569–1571), daarmee een vervanging van deel I van Vanderhaeghe's 'Bibliothèque Gantoise'. Met gegevens over de gebruikte lettertypen.

MCKITTERICK, Rosamond Books, scribes and learning in the Frankish kingdoms, 6th – 9th centuries. Aldershot: Variorum, 1994. (= Variorum Reprints, CS 452). 352 pp., ills. ISBN 0 8607 8406 1. £ 49,50. Dertien artikelen, ontsloten door indices op namen en signatuur.

Gerard MERCATOR en de geografie in de Zuidelijke Nederlanden (16de eeuw). F. de Nave, D. Imhof & E. Otte (eds.). Antwerpen: Stad Antwerpen, 1994. (= Publikaties van het MPM en het Stedelijk Prentenkabinet, 29).

175 pp., ills. (deels kleur), reg. Geen ISBN, wett. dep: D/1994/0306/16. BEF 950. Tweekalige (Ned./Fra.) publicatie (en cat.) bij tentoonstelling voorjaar 1994 (Bifolium 23).

MESKENS, Ad Wiskunde tussen Renaissance en Barok, aspecten van wiskunde-beoefeningte Antwerpen 1550–1620. Antwerpen: Stad Antwerpen, 1994. (= SBA/AMVC 41–43). VIII+250 pp., ills. ISSN 0774 188X. BEF 450. In appendix o.m. overzicht van alle wiskundige boeken en manuscripten te Antwerpen gepubliceerd tussen 1550 en 1620.

MUSICOLOGY and Archival Research. (...) Colloquium Proceedings (...) Brussels 22–23.4.1993. Barbara Hagg, Frank Daelemans, André Vanrie (eds.). Brussel: ABB, 1994. (= Archief- en Bibliotheekwezen in België, Extranummer, 46). 611 pp., ills. Geen ISBN; D/1994/1080/2. BEF 1000. Eenvoudig uitgevoerde congresbundel, met een schat aan gegevens (zonder register!).

OS, Henk van Gebed in Schoonheid. Schatten van privé-devotie in Europa 1300–1500. Zwolle: Waanders, 1994. 192 pp., 200 ills. (90 in kleur). ISBN 9 0663 0498 7. f 89,50. Studie bij de gelijknamige tentoonstelling in Amsterdam, Rijksmuseum. (Engelse versie bij Merrell Holberton, Londen).

RABENAU, Konrad von Deutsche Bucheinbände der Renaissance um Jakob Krause, Hofbuchbinder des Kurfürsten August I. von Sachsen. II: Bildband. Schöneiche bei Berlin: 1994. 166 foto's in kleur. BEF 1750. Het - eveneens losbladig - platendeel bij de studie die dit voorjaar verscheen (vgl. Bifolium 23); ook enkele gecorrigeerde en aan te vullen katernen bij deel I worden meegeleverd. Als optie is het geheel leverbaar (afb. dan bij tekst): gelijmd BEF 4750, genaaid BEF 6000. Bestellingen en inl. bij de distributeur: Bibliotheca Wittockiana, Bemelstraat 21, B-1150 Brussel. tel.: +32.2.7705333, fax: 7622139.

ROEGIERS, J. & H.A.M. van der Heijden. Eenheid op papier. De Nederlanden in kaart van keizer Karel V tot Willem I. Alphen aan de Rijn: Canaletto, 1994. 160 pp., ills. BEF 500. Wetenschappelijke catalogus bij tentoonstelling in Leuven.

ROSS, Leslie Text, image, message: Saints in medieval manuscript illustrations. London: Greenwood, 1994. (= Contributions to the Study of Art and Architecture, 3). 280 pp., ills. ca. f 165,50. Geeft een algemeen overzicht van afbeeldingen en teksten over heiligen, vanaf de vroeg-christelijke tijd tot de late gothiek. Beschrijft de evolutie van hagiografische voorstellingen met name in handschriften.

SCHRIFTLICHKEIT im frühen Mittelalter. Ursula Schaefer (ed.). Tübingen: Narr, 1993. (= ScriptOralia, 53). VIII+292 pp., ills. ISBN 3 8233 4268 1. DM 124.

SIERPAPIER EN MARMERING. Een terminologie voor het beschrijven van sierpapier en marmering als boekbandversiering. Voor het Belgisch-Nederlands Bandengenootschapsamengesteld door Elly Cockx-Indestege, Carina Greven, Henk J. Porck en Jan Storm van Leeuwen. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek/Brussel: Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1994. 96 pp., 103 ills. (kleur), regs. ISBN 9 0625 9117 5. f 50 / BEF 1000. Belangrijke stap op weg naar standaardisering van (en inzicht in) de beschrijving van de oude boekband. Zie ook DEN HAAG en BRUSSEL).

SCHMIDT, Frieder Von der Mühle zur Fabrik. Die Geschichte der Papierherstellung in der württembergischen und badischen Frühindustrialisierung. (Technik und Arbeit, 6). Udstadt-Weiher: Verlag Regional-kultur, 1994. 944 pp., ills. ISBN 3 9293 6606 1. DM 78.

TURKISH Bookbindings in the Fifteenth Century. The Foundations of an Ottoman Court Style. By Julian Raby and Zeren Tamidi. Ed. by Tim Stanley. (= Azimuth Editions on behalf of l'Association Int. de Bibliophilie, 1993). x+245 pp., 139 ills. (ook kleur). ISBN 1 8985 9201 2.

UYT ionsten versaemt – Het Landjuweel van 1561 te Antwerpen. Dirk Coigneau (inl.), Elly Cockx-Indestege en Werner Waterschoot e.a. (cat.). Brussel: Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1994. (= Dossier D4). 208 pp., ills. ISBN 9 0663 7057 2. Zeer verzorgde begeleidende publicatie bij gelijknamige tentoonstelling.

C O N F E R E N T I E S

BIBLIOTHEKEN IN DE LITERATUUR

Op 10 en 11 oktober 1994 zal te Wolfenbüttel een congres worden gehouden onder de titel 'Bibliotheken in der literarischen Darstellung' / 'Libraries in Literature'. Het betreft de eerste gezamenlijke bijeenkomst

van de 'Wolfenbütteler Arbeitskreis zur Bibliotheksgeschichte' en de 'Library History Group' van 'Library Association'. Voor nadere informatie: Dr. Werner Arnold, Postfach 1364, D-38299 Wolfenbüttel, tel. +49.5331.808303, fax: 808173.

VERZAMELHANDSCHRIFTEN

Op 14 oktober 1994 wordt te Nijmegen een eendaags congres gehouden over Middeleeuwse verzamelhandschriften uit de Nederlanden. Een achttal sprekers zal uiteenlopende thema's bespreken, variërend van een typologie tot diverse voorbeeld-studies. Aan het einde van de dag zal het eerste deel van een reeks uitgaven van complete verzamelcodices gepresenteerd worden: de editie van het zgn. Geraardsbergse handschrift (KB Brussel, Hs. 837-845). Inlichtingen: Katholieke Universiteit Nijmegen, Vg. Nederlands, Postbus 9103, NL-6500 HD Nijmegen, tel. +31.80.615491 (M. Goris) of 612881 (A. Schippers).

KOKEN EN BOEKEN

Te Dijon, in het Palais des États de Bourgogne, zal op 28 en 29 oktober 1994 geconfereerd worden onder de titel: Livres et recettes de cuisine en Europe du XIVe au milieu du XIXe siècle. Voor informatie: Bibliothèque Municipale de Dijon, A. Poirot of A.P. Syren, tel. +33.80449414 of fax: 80449434.

FRANSE (EN NOERDELIJKE) BOEKGESCHIEDENIS

25 en 26 november 1994 zal te Valenciennes onder auspiciën van CNRS en de stadsbibliotheek een colloquium gehouden worden onder de titel 'Le livre dans les Pays du Nord de la France: douze siècles de médiation culturelle — colloque d'"histoire du livre"'. Een dertigtal bijdragen over de tijdsspanne vanaf de twaalfde eeuw (Saint-Amand). Ook (kortlopende) tent.: Livres-parcours: manuscrits et merveilles de la Bibliothèque de Valenciennes. Inlichtingen: Marie-Pierre Dion, Bibliothèque de Valenciennes, 2, Rue Ferrand, F-59300.

RAPIARIA, FLORILEGIA, COMPILATIES

Van 8 – 11 december 1994 zal in de Herzog August Bibliothek een colloquium gewijd zijn aan 'Literarische Formen des Mittelalters: Rapiarien, Florilegien, Kompilationen'. Uiteenlopende invalshoeken van een ten onrechte als thema verwaarloosd terrein. Inlichtingen in HAB (zie hoger, bij Bibliotheken in de Literatuur).

600 JAAR WINDESHEIM

Van 25 tot en met 28 mei 1995 zal te Zwolle een reeks activiteiten plaatsvinden om te gedenken dat 600 jaar eerder het kapittel van Windesheim werd gesticht. Daarbij zullen congressen, concerten en een tentoonstelling behoren. Nadere gegevens in het volgende nummer van Bifolium, maar voordien bij dhr. G.E.P. Vrielink, c/o VVV-Zwolle, Postbus 1155, NL-8001 BD Zwolle, tel. +31.38.216798, fax: 222679.

V A R I A

IN MEMORIAM

Augustus 1994 overleed dr P.C. Boeren, die bekend was van diverse studies over Rolduc, de uitgave van het Monasticon Batavum van Schoengen, maar die bovenal talloze tekstedities en handschriften-catalogi op zijn naam heeft staan (Leiden, Meerman en de liturgica van de KB in Den Haag).

Al eerder, in mei van dit jaar, is op 92-jarige leeftijd overleden prof.dr G.I. Liefwinck, oud-conservator van de Universiteitsbibliotheek Leiden en emeritus hoogleraar paleografie en westerse handschriftenkunde aan dezelfde universiteit. Liefwinck geldt als een van de grondleggers van het vak en was een drijvende kracht achter het catalogiseringsproject van gedateerde handschriften uitmondend in de 'CMD'-catalogi. Zijn theoretisch werk, onder andere over de nomenclatuur van het schrift, was een belangrijke stimulans voor verder onderzoek.

BIFOLIUM is een informatieblad over activiteiten rond handschriften en oude drukken. Het bevat zoveel mogelijk gegevens over tentoonstellingen, catalogi, conferenties, workshops, bijeenkomsten van codicologen en bibliografen. Bij beschikbare ruimte kan een kort verzoek om informatie worden opgenomen. Bifolium verschijnt tweemaal per jaar, in april en oktober.

Een abonnement kost momenteel tien gulden per vier nummers (twee jaargangen). Voor instellingen met gecompliceerde administratieve eisen is tien gulden per jaar verschuldigd. Na opgave van naam en adres bij de redactie ontvangt men een rekening of acceptgirokaart.

Subscribers from abroad should send an *International postal money-order* or a *Euro-cheque* in Dutch currency to: BIFOLIUM, Department of Medieval Studies, P.O. box 716, 9700 AS Groningen, The Netherlands.

Redactie: Jos.M.M. Hermans (+31.50.636114, fax: 637263) en W.C.M. Wüstefeld (+31.30.313835, fax: 317896).

ONDERZOEKSSCHOOL MEDIËVISTIEK

Juni 1994 werd bekend dat zowel de Nederlandse regering als ook de Academie van Wetenschappen de onderzoeksschool van alle op het terrein van de Middeleeuwen samenwerkende Nederlandse (!) universiteiten en onderzoeksinstituten erkend hadden. Binnen dat kader is ook een onderzoekslijn 'boek en cultuur'. Een eerste bijeenkomst van de daarvoor in aanmerking komende personen is gepland voor 20 december 1994, in Amsterdam. Voor nadere gegevens kan men zich wenden tot de contactpersoon: Jos.M.M. Hermans (adres als van redactie).

EX-LIBRIS-COLLECTIE STRENS NAAR MEERMAN?

De Stichting Exlibriscentrum van het Rijksmuseum Meermano-Westreenianum poogt sedert december 1993 de verzameling van Eugène Strens te verwerven. Aanwezigheid van deze bijzonder rijke collectie Exlibris en gelegenheidsgrafiek (120.000 bladen) zou van het museum een van de belangrijkste exlibriscentra ter wereld maken. Tot dusver ontving men o.m. steun van de Mondriaanstichting maar er ontbreekt nog een substantieel bedrag, zodat de aankoop moet wachten. Nadere inlichtingen bij het Rijksmuseum Meermano-Westreenianum, Prinsessegracht 30, NL-2514 AP Den Haag, tel. +31.70.3462700, fax: 3630350.

BEURZEN BIBLIOGRAPHICAL SOCIETY

Sedert 1993 (vgl. Bifolium 22) bestaat er een aan de Britse Bibliographical Society gerelateerd fonds ter ondersteuning van boekhistorisch onderzoek in brede zin. Het subsidie, per geval tot een maximum van £ 2000, kan b.v. besteed worden aan reiskosten, microfilms of ander fotografisch materiaal.

Nadere gegevens en aanvraagformulieren bij Dr E.S. Leedham-Green, Cambridge University Library, West Road, Cambridge CB3 9DR, Eng-land. Sluiterstermijn is 30 November 1994.

Slechte penvoering. Uit: Gerard Mercator 'Litterarum Latinarum, quas italicas cursoriasque vocant', Antwerpen, 1549, afgebeeld in MERCATOR.